

Antonio Botto

Visat núm. 6
(octubre 2008)

por Gabriel de la S. T. Sampol

António Tomás Botto va néixer a Alvega, un llogaret portuguès, el 1897. Alguns anys després, a causa de la feina del pare, la família es traslladà a Lisboa, al barri d'Alfama, l'ambient popular del qual es manifesta en la poesia i el teatre bottians.

Fou autodidacte. De ben jove va fer feina en una llibreria, ocupació que li va permetre entrar en contacte amb el món literari. S'inicià en l'escriptura als quinze anys, encoratjat per diversos autors, i el 1917 començà a publicar els seus poemes.

La seva carrera literària fou triomfant fins al 1941, però ja a final dels anys trenta s'aguditzaren els símptomes d'una malaltia mental que el conduí a una progressiva despersonalització. La seva inestabilitat psíquica li impedí conservar un lloc de treball fix i acabà alienant-lo literàriament i socialment. El 1947, pensant-se defugir aquesta difícil situació, el poeta emigrà al Brasil. Morí atropellat a Rio de Janeiro el 17 de març de 1959.

Entre els primers llibres que escrigué i publicà destaquen *Canções do Sul* (1920), *Canções* (1921), *Curiosidades Estéticas* (1924), *Pequenas Esculturas* (1925), *Olimpíadas* (1927) i *Dandismo* (1928). A partir de 1930 va concebre la idea de publicar tota la seva obra lírica en un sol volum amb el títol de *Canções*. Entre els títols posteriors podem assenyalar *Ciúme* (1934), *A Vida que te Dei* (1938) i *Os Sonetos de António Botto* (1938). La seva poesia canònica fou reunida en el volum *As Canções de António Botto*, amb diverses edicions entre el 1940 i el 1956 (aquesta darrera considerada definitiva). Els poemes dels seus últims anys es ressenten molt de la seva malaltia. També és autor de narracions i peces teatrals.

La seva poesia destaca per la seva expressió directa i col·loquial, sense tanmateix defugir el preciosisme en ocasions. Escriu en vers lliure, amb una certa tendència a la regularitat mètrica i rítmica. Aquesta llibertat de vers, de registre i, ja en el camp del contingut, de tractament de la temàtica amorosa, com diu Jorge de Sena, «transcendien completament la tradició literària de la qual provenien i feien del poeta un *modern*, independentment de l'escàndol "humà" del seu "cas", i varen ser [...] una de les gran forces de la poesia portuguesa moderna, encara que una de les més poc confessades i reconegudes».

L'escàndol a què es refereix Sena el provocà el fet que Botto, en els seus versos, presenta explícitament les relacions homosexuals. António Botto fou admirat per Fernando Pessoa, que el traduí a l'anglès (*Songs by António Botto*, 1948) i sortí en defensa seva quan la poesia bottiana fou acusada d'immoral. Li dedicà articles com ara «António Botto e o ideal estético em Portugal» i «António Botto e o ideal estético criador». També el varen admirar Teixeira de Pascoaes (de la generació anterior i patriarca del saudosisme) i autors del grup de la revista *Presença* com ara José Régio i João Gaspar Simões.

Portugal ha redescobert António Botto: s'han reeditat les seves *Canções*, s'han realitzat exposicions sobre la seva figura i s'ha iniciat el camí de la seva revaloració poètica i crítica. També ha començat a conèixer-se fora de les fronteres portugueses, i en són prova les traduccions alemanya (*Lieder*, 1997) i catalana dels versos de Botto.

Recepció als Països Catalans

Als Països Catalans ha estat pràcticament desconegut, tret de lusitanistes i lusòfils. Així i tot, no figura en l'antologia de *Poesia gallega, portuguesa i brasilera moderna* de Josep M. Llompart (1988). Abans de la publicació de *Les cançons* (2004), el traductor va publicar algunes poesies a la revista *S'Esclop* (Mallorca) i va fer un recital dins el cicle «Poesia sense fronteres» (2000), organitzat a Palma pel Pen Català.